

תוספת שבת

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

חיזוק לניצול לילי שבת הארוכים ללימוד התורה ממרן ראש הישיבה רשכבה"ג הגר"א"ל שטינמן זיע"א

כמו"כ אמר רבנו: ידוע בשם הגרש"ז מקעלם ששכר מצוה שעושים בשבת הוא כפול. ובלב אליהו הביא ששמע מהח"ח ששקולה שבת כנגד כל התורה, לכן כל מצוה שעושים בשבת שוה תרי"ג ולפי הגר"א שכל אות בתלמוד תורה היא מצוה כשעושים זאת בשבת מכפילים כל אות ואות במספר תרי"ג, א"כ כשאדם יושב ולומד בשבת הרי אין סוף למצות שיכול להוסיף על חשבוננו עכ"ד. (כאיל תערוג)

והבן איש חי זיע"א (בהקדמה לספר שמות שנה א' או ב') כתב בשם המקובלים, דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום שבת, אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימות החול עכ"ל.

עוד בסוגיית קידוש רבי לבני ביתו לאחר מותו, (כתובות קג).

והטעם שדוקא רבי הקדוש זכה לבוא לעולם כל שבת ולעשות קידוש לבני ביתו מה שלא מצאנו אצל שום צדיק, ולמה הגיע דוקא בליל שבת? וכן איך אליהו הנביא מגיע לבריתות בשבת ולבשר על הגאולה והרי אינו יכול להגיע בשבת.

השתתף בלוויה ועשה עבודתו בזמן שחשב שעדין יום ו' ובאמת היה כבר שבת וממילא חילל שבת, ובגלל חילול זה גזר על עצמו מיתה, ואינו מסכים לזה, א. שהרי שוגג אינו בסקילה ועוד שסו"ס לא שקעה חמה ואינו שבת, ורק ישראל חששו לחילול שבת אבל ודאי שא"צ למות בשביל זה, והרי כובס זה היה ת"ח (נדרים מא שהחזיר לרבי תלמודו ששכח וכן כתב המהרש"א שזהו הכובס, משא"כ החת"ס והמהר"ל כתבו שפה היה כובס עם הארץ שרבי בב"ב ח. הטיל עליו מיסים) ותירץ שהתכוון לקפוץ מהגג ורק לשבור רגלו לכפרה ע"ז שלא הלך ללויה, ומהשמים סובבו שנפל אחורנית ושבר מפרקתו ומת, וממילא הוא לא רצה להתאבד. ובשם הגדולים (י יז) למד מהמהר"ט שהמתאבד מחמת צער גדול אינו נקרא מאבד עצמו לדעת ויש שלמדו אפי' המתאבד מחמת תשובה על עבירה שחייב עליה מיתה.

מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל בשיעורו ג"כ הקשה הרי צדיקים לאחר מיתה אינם חייבים במצוות ואיך הוציאו רבים בקידוש? והביא חתם סופר (חלק ו' צ"ח) לשיטה שיש תחומין למעלה מעשרה, אליהו לא יוכל לבשר הגאולה בשבת, וכן מבואר שרבב"ח ראה את אליהו בבית הקברות של עכו"ם ושאלו הרי אתה כהן.. מוכח שאפי' שאלהו נהפך למלאך, ושייך בו מצוות ועבירות, ומאידך אליהו מגיע לבריתות בשבת, שהרי אנו עושים כסא של אליהו, ולמה לבשר הגאולה אינו יכול להגיע? וחילק שכאשר אליהו מגיע בגופו ובצורתו הגשמית שייך בו מצוות ועבירות אפי' לאחר פטירתו, ולכן אסור לו להכנס לבית קברות ולבשר לנו על הגאולה, אבל בברית אינו נראה ומגיע כמלאך ופטור מהמצוות וכך יכול גם להגיע בשבת. ועפ"י הוסיף הגר"ש זצוק"ל שכיון שרבי הגיע לבוש בבגדי חמדות יש לו דין חי, ואינו בכלל במתים חפשי ויכל להוציא בקידוש היום.

באחד לילות שבת בשנים האחרונות אמר רבנו הגר"א"ל שטינמן זצוק"ל, שראה שקרו כמה אסונות בלילות שבת [הפיגוע בשוב איתמר ועוד], וחשב שזה בגלל שזה זמן שיש בו פחות לימוד תורה בעולם, ולכן התחיל לקום מוקדם יותר לפנות בוקר כדי להרבות תורה בעולם. (צדיק כתמר יפרח).

עוד כתב רבנו הגר"א"ל שטינמן זצוק"ל מכתב בענין זה: לכבוד האברכים החשובים בבית המדרש בעיר... המחפשים לעשות הטוב וישר בעיני ה' יתברך לקבוע עצמם ללמוד תורה בחורף בימי לילי שבת הארוכים. כמובן שזה יהיה באופן שלא יפריע לשלום בית. ויזכו להרבות תורה ויראת שמים הם, ובניהם, ובני בניהם, וירבו זכויות לתועלת כלל ישראל. ו' כסלו תשע"ג לפ"ק.

הגרעק"א בגליון הש"ס הביא ספר חסידים שרבי הקדוש עשה קידוש לבני ביתו לאחר פטירתו (כתובות קג) וז"ל: והיה נראה בבגדי חמדות שהיה לובש בשבת ופטר את רבים בקידוש היום ולא כשאר מתים שהם חפשים ממצוות כי צדיקים במיתתם קרויים חיים ופוטרים מקידוש, ס"ח.

והטעם שדוקא רבי זכה לבוא לעולם כל שבת ולמה דוקא בליל שבת? כתב הבן איש חי זיע"א בספרו בן יהודע שכיון שכל חכמי דורו צמו והתפללו עליו ברבים לא קיפח הקב"ה שכרם, ונתן לו הקב"ה רשות לבוא בגוף ממש בכל ליל שבת, וכך ימשך השפע שהשפיע לבני דורו, כי ידוע שכל הדור מושפע בזכות הצדיק עד שמת, וזהו עיקר הפסד הדור בפטירת הצדיק, ולכן בוכים ומספידים על חיסרון זה, אז רבי שבא ויושב בין החיים אינו נחשב שנסתלק מהעולם, וממשיך כל השפע שהשפיע בחייו, ולכן הגיע דוקא בליל שבת שזהו זמן השתלשלות השפע על כל השבוע, כדי שיוכל להשפיע על דורו, ועוד טעם שהגיע דוקא בליל שבת להורות שלא היה לו חיסרון וגירעון מדבר זה שנתעסקו בו בליל שבת! דאיתא בירושלמי בכלאים שנמשך היום ולא שקעה השמש עד שהגיע חצי הלילה של שבת, והיו ישראל דואגים שמא ח"ו חיללו שבת, ויצאה בת קול ואמרה שכולם מזומנים לחיי עוה"ב, (חוץ מהכובס שחילל שלא לכבוד רבי) ועוד נ"ל מפני שיום השבת הוא בסוד תורה שבכתב, וליל שבת הוא סוד תורה שבע"פ וכנזכר בזוהר, וכיון שרבי עשה תורה שבע"פ במשניות שסידר, לכן נעשה לו מעלה זו בליל שבת ששיכת אליו.

ובהמשך דבריו כתב איך הכובס התאבד והפיל עצמו מהגג ולמה זכה ג"כ לעוה"ב והבן יהודע לא הסכים עם הפירוש של המהר"ט שהפיל עצמו על שחילל שבת שבסקילה, שהוא לא

לרגל תחילת לימוד מסכת נדרים: "ומה נדרים עובר בבל יחל ובבל תאחר..."(ג.) - בל תאחר בסעודת שבת

שמכל מקום נראה שבמקום שיש בזה משום שלום בית או שיש לו בביתו משרתים או שאר אורחים ובפרט אורח עני, לא יאחר בכל גווני מאחר שהם מוטלים עליו לא יוכל לעכבם בשביל שהוא רוצה לקיים מצוה מן המוכרח. וכן כתב (או"ח סי' תרלט ס"ק לה) עוד לענין גשמים היורדים בסוכות שיש שכתבו שראוי להמתין עד חצות הלילה מלעשות קידוש אולי יפסקו הגשמים, ובשער הציון (שם ס"ק סז) כתב שמ"מ אם מצטער ברעב על ידי המתנתו [ובפרט כשהזמין אצלו אורחים עניים ומסתמא לא אכלו כל היום והם תאבים לאכול ומצטערים] אין לו להמתין, דממה נפשך אם מצטער חייב, בודאי יכול לאכול ויוצא בזה המצוות עשה, ואם מצטער פטור גם כן יכול לאכול. ואפשר עוד שלענין עניים דקיימי, אם יעכבם מלאכול יש גם איסור, שהם אינם מחויבים לצאת כל הדעות ויש חשש של בל תאחר.

וכתבו הפוסקים שלמעשה הכל תלוי לפי הענין, שאין צריך לזרז ולמהר אכילתו יותר מהרגלו מחמת העניים, כיון שהרי זה כקבע זמן לצדקה בזמן שרגיל לאכול, אבל לעכב את הסעודה יותר מהרגילות יש איסור בל תאחר. ומאחר וגם בבני ביתו יש מצוות צדקה ודין נדר (ראה ט"ז יו"ד סי' רמט סק"א), לכן אם אמר שיבוא לסעודת שבת בשעה זו והוא מתעכב מלבוא, כגון שמדבר דברי תורה עם רעיו, הרי הוא עובר בזה על בל תאחר.

בגמרא (ראש השנה ו.) אמר רבא שבצדקה עוברים בבל תאחר לאלתר, ומבואר שם בגמרא דהיינו כשהעניים קיימים לפניו, ולכן מיד כשאינו נותן להם צדקה עובר בבל תאחר. וכתב לפי זה בדבר אברהם (ח"ב ס"ב בהג"ה) בשם החפץ חיים הערה מעשית ומצויה בדין בל תאחר, שהמארח עני לסעודת שבת חייב למהר ולסעוד מיד בבואו מבית הכנסת, ואסור לו להתעכב ולהתמהמה מלאכול, שהרי הסעודה שנותן לעניים היא צדקה, וכיון שעומדים עניים לפניו הרי הוא עובר בבל תאחר לאלתר, ולכן חייב לסעוד מיד ולא לשהות. וכתב בדבר אברהם שהיא הערה יפה לכאורה, אלא לפי שאין העולם נזהר בה כתב שיש ללמד זכות עליהם, שיש לומר שאין בזה איסור בל תאחר, כיון שהמארח את העני לסעודת שבת דעתו היא שבשעה שיאכל הוא יאכל גם העני עמו, והרי זה כקובע זמן לנתינת הצדקה שיתן אותה כשיתחיל לאכול ככלותו לזמר זמירותיו, וכל עוד לא הגיע זמן זה אינו מחויב עדיין בנתינת הצדקה ואינו עובר בבל תאחר.

והחפץ חיים עצמו נהג כשהיו לו אורחים למהר מאוד להתחיל את הסעודה, והיה מזמר שלום עליכם ושאר זמירות אחר קידוש בתוך הסעודה. ויסוד הדברים פסק גם ב"משנה ברורה" (סי' רעא סק"א) שאם אינו תאב לאכול יכול להמתין מלקדש עד שירעב, שכבר זכר את השבת בתפילתו בבית הכנסת. וכתב

דברי חיזוק נפלאים על חובת ההכנה לקבלת השפע משבת קודש מתוך הספר קה אכסוף

הוא שואל: "מה קרה? למה המכולת סגורה? אין אוכל?! עונה לו החנווני: "לא, עכשיו הגיע משלוח ענק מלא במצרכים של פסח, ואנו עסוקים בסידורה על גבי המדפים... כלומר, חנות סגורה אינה מהווה בהכרח סימן לחוסר שפע וברכה. לפעמים, להיפך בדיוק: דוקא באותו רגע מתקבל השפע והברכה, ולמחרת תהיה אפשרות לבוא לקחת את הסחורה... וככל שמתכווננים יותר כך ההשפעה גדולה יותר, חתונה, בר מצוה, לכל מאורע בחייו של אדם, מתלוית הכנה. ההכנה הזו תקבע את איכות התפוקה שתהא מאותו מאורע. ניקח לדוגמא הכנה לחתונה. חתן, שעם כל טרדותיו והקניות והסידורים, הוא ניגש עם הבנה שבנית בית בישראל היא מעמד רוחני מרומם, אזי הוא יתכוון היטיב לקראת מעמד רווי קדושה ואצילות זה, בכל תפלה הוא יבקש ויתחנן על בנית בית של תורה, הוא יעתיר לזכות להשראת השכינה, ילמד את כל עניני בנית בית עם גישה אחראית לנושא מרומם ונשגב זה, נקל לתאר, כשנפגוש אותו ביום הנישואין אחר שבע שמונה שנות נישואין, נראה אכן, שקם כאן לתפארת בית של תורה, שהשכינה שורה בו, שאהבה ונעימות שוררת בבית שכזה. לעומת זאת, חתן שהכנותיו מתמקדות בבגדי פאר והדר, מהמותגים הכי הכי, בתזמורת מלהיבה ומקפיצה, בבחירת תפריט מעורר תאבון... ושוכח להכין את ההכנה הרוחנית, לקראת בנית בית בישראל, מהר מאד נראה את ההבדל. וכך זה גם בכל תחום רוחני, וכך זה לקראת כל זמן רוחני כמו שבת קודש.

סיפר הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצוק"ל על צדיק אחד (הגה"צ רבי חיים ברים זצוק"ל) שבכל ליל שבת בהגיעו לפתח ביתו נעמד ואמר: רבונו של עולם תודה שנתת לי חלות לשבת, רבונו של עולם תודה שנתת לי יין לשבת, וכו' ואז אמר רבונו של עולם אני מבקש שתתן לי גם את השבת עצמה!! וכעת שלילות שבת קודש מתארכים זה הזמן לנצל את השבת!

שבת מביאה את האדם לאמונה, עצם העצירה, השביתה, מחדירה ללב את ההכרה, שכל ששת ימי המעשה הינם בגדר "גזירת ההשתדלות", ואדרבה, שבת שהיא יום השביתה היא היא מקור הברכה, אנחנו יודעים, שבש"ק לא ירד מן לע"י, אם ש"ק היא מקור הברכה, צריך להבין, איך דוקא בשבת שהוא יום בו נמשך כל השפע, דוקא בו לא היה המן יורד? את השאלה הזאת, שואל הזוהר הקדוש, שמות דף פח. נצטט את לשונו [מתורגם ללה"ק] רבי יצחק אמר, כתוב (שם א) ויברך אלוקים את יום השביעי, וכתוב במן (שמות טז) ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו. כיון שלא נמצא בו מזונות, איזו ברכה נמצאת בו? אלא כך שנינו, כל הברכות שלמעלה ושלמטה תלויות ביום השביעי. ושנינו, למה לא נמצא מן ביום השביעי? משום שמאותו יום מתברכים כל ששת הימים העליונים, וכל אחד ואחד נותן מזונו למטה, כל אחד ביומו, מאותה ברכה שמתברכים ביום השביעי. ומשום כך, מי שהוא בדרגת האמונה, צריך לסדר שלחן ולתקן סעודה בליל שבת כדי שיתברך שולחנו כל אותם ששה ימים, שהרי באותו זמן מזדמנת הברכה להתברך כל ששת ימי השבת, והברכה לא נמצאת בשולחן ריק, ועל כך צריך לסדר שולחנו בערב שבת בלחמים ומזונות.

ביאור הדברים על דרך הפשט אומר הגר"ש פינקוס זצ"ל: משל לאחד שבא למכולת ביום מן הימים, ולהפתעתו המכולת סגורה.